

การขับเคลื่อนเทศบาลเมืองปัตตานีสู่เมืองแห่งการเรียนรู้ด้วยเครือข่ายสตรี

รานี อีสัยกุล¹ ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์^{2*} ปาวิน ชินะโชติ³ ยงยุทธ แก้วอุดม⁴

^{1,2,3} สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

⁴ คณะการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

Building Pattani Municipality as a Learning city by Women Network

Ranee Esichaikul¹, Chatchapon Songsoonthronwong^{2*}, Pavin Chinachoti³ Yongyut Kaewudom⁴

^{1, 2, 3} School of Management Science, Sukhothai Thammathirat Open University

⁴ School of Tourism and Services, University of the Thai Chamber of Commerce

บทคัดย่อ

Article : Research

Received: 1 April 2025

Accepted: 1 May 2025

Published: 26 June 2025

Citation: Esichaikul, R., Songsoonthronwong, C., Chinachoti, P., & Kaewudom, Y. (2025). Building Pattani Municipality as a Learning city by Women Network. *Modern Management Frontier Journal*, 23(1), 108-136.

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ขับเคลื่อนเทศบาลเมืองปัตตานีให้เป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ (2) สร้างนิเวศการเรียนรู้ของเมืองที่นำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตและสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจสำหรับสตรี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ ในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี จำนวน 4 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 36 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมขนาดเล็ก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า (1) การขับเคลื่อนเทศบาลเมืองปัตตานีให้เป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ (1.1) การส่งเสริมการเรียนรู้ตั้งแต่พื้นฐานจนถึงอุดมศึกษา (1.2) การส่งเสริมการเรียนรู้ในครอบครัวและชุมชน (1.3) การอำนวยความสะดวกให้มีการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพในสถานที่ทำงานให้แก่พนักงานทุกคน (1.4) การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่ทันสมัย โดยเทศบาลเมืองปัตตานีมีการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ แรงงานในระบบ และแรงงานนอกระบบ โดยมีกลไกความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนเทศบาลเมืองปัตตานีสู่เมืองแห่งการเรียนรู้พบว่า เทศบาลเมืองปัตตานีได้จัดตั้งคณะทำงานเมืองแห่งการเรียนรู้ ตามประกาศเทศบาลเมืองปัตตานี และจัดพิธีลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (Memorandum of Agreement: MOA) ระหว่างเทศบาลเมืองปัตตานีกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนให้พื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี เข้าสู่การเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ (Learning City) (2) การสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ของเทศบาลเมืองปัตตานี ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ นักจัดการการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ พื้นที่สำหรับการเรียนรู้ และเทคโนโลยี ซึ่งเป็นไปตามระบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้รอบตัวผู้เรียนที่เน้นพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ และการนำเทคโนโลยีมาใช้นับสนับสนุนการเรียนรู้ที่เอื้อให้ผู้เรียนมีโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

คำสำคัญ : เมืองแห่งการเรียนรู้ นิเวศการเรียนรู้ของเมือง เครือข่ายสตรี ปัตตานี

Abstract:

The purposes of this research were (1) to build Pattani as a learning city; and (2) to create Pattani city learning ecology of live-long learning for all women. This participatory action research was conducted by participation of four related stakeholder groups as a total of 36 key informants in Pattani Municipality. Structured in-depth interviews and small group meetings were research instruments for qualitative data collection and analysis. The results showed that (1) building Pattani as a learning city consisted of major blocks including (1.1) inclusive learning in education system, (1.2) revitalized learning in families and communities, (1.3) effective learning for and in the workplace, and (1.4) extended use of modern technologies. Pattani City developed skills for labor within the system and outside system. The cooperation mechanism for building Pattani as a learning city showed that Pattani City has set up Pattani Learning City Task force and organized MOA between Pattani City and related public, private, educational agencies, together with organized Pattani Lady Learning Event. (2) Pattani city learning ecology consisted of learning administrator, learning activities, learning spaces, and technology. These followed relationship system between learners and learning environment around learners so that they will learn and achieve learning goals through learning process, learning sources, stakeholder participation and supportive technology in order for lifelong learning opportunities.

Keywords: Learning City, City Learning Ecology, Women Network, Pattani

---

* Corresponding author

E-mail address: chatchapon.son@stou.ac.th

บทนำ (Introduction)

องค์การสหประชาชาติได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goal: SDGs) ที่มุ่งหวังให้ทุกประเทศร่วมกันบรรลุความยั่งยืน โดยมีเป้าหมาย 17 ประการ ครอบคลุม 5 มิติ ได้แก่ มิติด้านสังคม (People) มิติด้านเศรษฐกิจ (Prosperity) มิติด้านสิ่งแวดล้อม (Planet) มิติด้านสันติภาพและสถาบัน (Peace) และมิติด้านหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) (Center for Sustainable Development Goals Research and Support, 2022; Sinthuwongsanont et al., 2023) ทั้งนี้ การดำเนินกลยุทธ์ด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาเมืองให้เกิดความสมดุลในทุกมิติและบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน เนื่องจากความเสมอภาคทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีความเชื่อมโยงและเป็นปัจจัยที่จำเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความเสมอภาคทางสังคมในทุกด้าน อีกทั้งจากกระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ที่ให้ความสำคัญด้านการศึกษามากขึ้น การพัฒนาทักษะในการใช้ชีวิตและทำงาน โดยทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) ที่จะต้องส่งเสริมให้คนในเมืองทุกเพศทุกวัยเกิดการเรียนรู้ โดยการพัฒนาผ่านแนวคิด “การพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ (Learning

City)” (Auttarat & Suwanarat, 2024) อันจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน
ปัตตานี เป็นจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคมควบคู่
กันไป โดยกำหนดเป้าหมายการพัฒนาจังหวัดในมิติทางเศรษฐกิจที่ตั้งอยู่บนฐานภาคเกษตร ได้แก่ การประมง
ผลผลิตทางการเกษตร ปศุสัตว์ และการผลักดันเข้าสู่เกษตรแปรรูป โดยเฉพาะเกษตรมูลค่าสูง อุตสาหกรรม
เกี่ยวเนื่องกับการประมง อุตสาหกรรมฮาลาลที่ส่งเสริมพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ด้วยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี
และนวัตกรรมตลอดห่วงโซ่อุปทาน ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวโดย
ชุมชน การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เมืองเก่า ศาสนสถาน และอาหารท้องถิ่น รวมทั้งการสร้างเสริมชุมชนให้เกิดความ
เข้มแข็งอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ จังหวัดปัตตานีได้กำหนดแผนพัฒนาจังหวัด พ.ศ. 2566 - 2570 ภายใต้วิสัยทัศน์
“เกษตรกรรมยั่งยืน ผลิตภัณฑ์ฮาลาลคุณภาพ ทูทางสังคมเข้มแข็ง ภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรมเข้มแข็งและ
สันติสุข” โดยมีประเด็นการพัฒนาที่ 2 จังหวัดปัตตานีให้ความสำคัญมากกับความเป็นอยู่และสุขภาวะที่ดีของ
ประชาชน การได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพทั้งในและนอกระบบ มีความเชื่อมโยงทางสังคม มีความไว้วางใจ
ความรู้สึกความเป็นเจ้าของ คำนึงร่วม ความเป็นปึกแผ่น ลดความขัดแย้ง ทศนคติต่อกลุ่มประชาชนและ
ความรู้สึกโดดเดี่ยว การสร้างความเสมอภาค และการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคม โดยมี “คน” เป็น
หัวใจการพัฒนา (Pattani Provincial Office, 2024) ซึ่งจะช่วยให้เมืองบรรลุถึงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนใน
เป้าหมายที่ 4 (SDG 4) การให้การศึกษาที่มีคุณภาพและการส่งเสริมโอกาสการศึกษาตลอดชีวิตให้แก่ทุกคน
และเป้าหมายที่ 5 (SDG 5) การบรรลุความเท่าเทียมระหว่างเพศ และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สตรีและ
เด็กหญิง (UNESCO Institute for Lifelong Learning, 2016) ที่สอดคล้องกับแนวคิดขององค์การ
สหประชาชาติ (UNESCO) ที่เน้นเรื่องการเรียนรู้หนังสือ และการให้การศึกษาแก่กลุ่มสตรีจะช่วยเพิ่มสิทธิอำนาจแก่
สตรี (Women Empowerment)

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาคนของจังหวัดปัตตานีในภาพรวม พบว่า ยังอยู่ในระดับต่ำอย่างต่อเนื่อง จึง
เป็นความท้าทายที่สำคัญอย่างยิ่งยวดของปัตตานี จากข้อมูลสถิติดัชนีความก้าวหน้าของคน (Human
Achievement Index) ตั้งแต่ปี 2558 – 2564 ชี้ให้เห็นว่าคนปัตตานีทุกช่วงวัยควรได้รับการพัฒนาศักยภาพ
ประชากรวัยเด็กมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาค่อนข้างต่ำ ทักษะด้านการอ่านและการแสวงหาความรู้ลดลง กลุ่ม
เยาวชนและกลุ่มคนวัยแรงงานอยู่ในภาวะการณไม่มีงานทำ และขาดการยกระดับทักษะและการปรับเปลี่ยน
ทักษะให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานในปัจจุบันและอนาคต (National Economic and Social
Development Council, 2023) คุณภาพการศึกษาและระบบการเรียนรู้จึงเป็นโจทย์ใหญ่ที่สำคัญ อีกทั้งการ
พัฒนากลุ่มคนเปราะบางยังมีข้อจำกัด การพัฒนาสตรียังมีปัญหาและอุปสรรค โดยเฉพาะด้านชีวิตการทำงาน
และการประกอบอาชีพ จากข้อมูลในปี 2554 – 2560 การพัฒนาคน สตรี และกลุ่มเปราะบางของจังหวัด
ปัตตานีมี ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ย่อมส่งผลกระทบในมิติอื่นๆ เป็นอย่างมาก เพราะรายได้เป็น
ปัจจัยพื้นฐานของชีวิตและสังคม ส่งผลให้คุณภาพชีวิต สุขภาพ การศึกษาและสิ่งต่างๆ เข้าถึงได้ยากกว่าผู้ที่มี
รายได้สูง การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม และการส่งเสริมศักยภาพกลุ่มเยาวชน ผู้สูงอายุและ

สตรีทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ด้านชีวิตการงาน และด้านการศึกษา จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง (Pattani Provincial Office, 2023)

การเสริมพลังและพัฒนาศักยภาพของสตรี เพื่อเป็นกลไกประสานและขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจน และพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาจังหวัด เนื่องจากในอดีตที่ผ่านมาผู้หญิงในพื้นที่ต้องเผชิญกับการถูกกลั่นแกล้งและถูกจำกัดสิทธิต่าง ๆ เช่น การเข้าไปมีส่วนร่วมระดับกลไกของรัฐ หรือระดับการเมืองท้องถิ่นในการช่วยตัดสินใจ ช่วยแก้ไขปัญหา ซึ่งส่วนใหญ่ถูกมองว่าควรเป็นเรื่องของผู้ชาย การไม่ยอมรับให้ผู้หญิงเป็นผู้นำ ทั้งที่ในพื้นที่ผู้ชายมีจำนวนน้อยลงจากการเสียชีวิตในเหตุการณ์ความไม่สงบ หลบหนีกระบวนการยุติธรรม หรือเจอคดียาเสพติด ทำให้สัดส่วนจำนวนผู้หญิงมีมากกว่าผู้ชาย แต่ในระดับการตัดสินใจหรือกลไกต่าง ๆ กลับให้ผู้หญิงมีส่วนร่วมเพียงร้อยละ 0.05 สะท้อนการให้โอกาสที่น้อยมาก อีกทั้งปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ผู้หญิงต้องเป็นฝ่ายอดทน และยอมรับความรุนแรงที่เกิดขึ้น (Bangkokbiznews, 2022) เพื่อแก้ไขปัญหาที่ดังกล่าว ควรมีการส่งเสริมการศึกษาให้แก่สตรีให้มีความรู้ ทักษะในการประกอบอาชีพ และส่งเสริมให้สตรีมีบทบาทในสังคมมากขึ้น โดยการสร้างปัตตานีให้เป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ที่เป็นการส่งเสริมการศึกษาให้ประชาชนทุกช่วงวัย โดยเฉพาะสตรีให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ส่งผลให้สตรีเกิดการตื่นตัวและเกิดการรวมกลุ่มทางสังคม (Social Collaboration) ที่พัฒนาไปสู่การสร้างเครือข่ายสตรีและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สตรีจะมีพลังหรืออำนาจในการตัดสินใจสำหรับการพัฒนาด้านต่าง ๆ เพื่อสร้างการเรียนรู้ ให้เกิดขึ้นในพื้นที่ นำไปสู่สร้างโอกาส การสร้างงาน สร้างอาชีพ และพัฒนาเศรษฐกิจให้กับสตรีในจังหวัดปัตตานี ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย เป้าหมายที่ 5 (SDG 5) คือ มุ่งดำเนินการเพื่อให้เกิดความเสมอภาคระหว่างเพศ และเพิ่มบทบาทของผู้หญิงและเด็กหญิงทุกคน โดยกำหนดให้ยุติการกระทำที่ก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้หญิง ผู้หญิงมีสิทธิที่จะพัฒนาศักยภาพตนเองและเข้าถึงองค์ความรู้ต่าง ๆ รวมทั้งให้ความสำคัญกับการมีบทบาททางการเมืองและการทำงานของเพศหญิงอย่างเท่าเทียม (United Nations Thailand, 2022) ดังนั้น การพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตในเทศบาลเมืองปัตตานีควรให้ได้รับการสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้สำหรับประชาชนทุกคน ทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มสตรี โดยการใช้วัฒนธรรมและเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ มีการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ และส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดช่วงชีวิตอย่างเข้มแข็ง อันจะนำไปสู่การเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ในอนาคตของจังหวัดปัตตานี

โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อขับเคลื่อนเทศบาลเมืองปัตตานีให้เป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ของประเทศไทย (Thailand Learning City) ตามบริบทของพื้นที่ที่นำไปสู่เมืองที่น่าอยู่ และสอดคล้องกับแนวคิดเมืองแห่งการเรียนรู้ของยูเนสโก โดยการสร้างกลไกความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ประกอบด้วย ภาครัฐ ภาคท้องถิ่น ภาคชุมชน ภาคเอกชน และภาคการศึกษา
2. เพื่อสร้างนิเวศการเรียนรู้ของเมือง (City Learning Ecology) ที่นำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตและสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจสำหรับสตรีทุกช่วงวัยและผู้ประกอบการสตรีในพื้นที่ที่ประกอบด้วย องค์ความรู้

กิจกรรมการเรียนรู้ พื้นที่การเรียนรู้ และนักจัดการการเรียนรู้ในเมือง เพื่อสร้างงาน สร้างอาชีพ และพัฒนาเศรษฐกิจเมือง

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดการวิจัย (Literature Review and Conceptual Framework)

1. องค์ประกอบสำคัญที่จะนำไปสู่การเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ คือองค์ประกอบสำคัญที่นำไปสู่เมืองแห่งการเรียนรู้ตามแนวคิดขององค์การ UNESCO ได้แก่ (UNESCO Institute for Lifelong Learning, 2015)

1) การส่งเสริมการเรียนรู้ตั้งแต่พื้นฐานจนถึงอุดมศึกษา มุ่งเน้นการขยายโอกาสเข้าถึงการศึกษาและศูนย์ดูแลของเด็กก่อนปฐมวัย ประถมศึกษาถึงระดับอุดมศึกษา ขยายโอกาสเข้าถึงและมีส่วนร่วมสำหรับการศึกษาผู้ใหญ่ และการอบรมสายอาชีพ รวมทั้งสนับสนุนกลุ่มคนชายขอบและครอบครัวผู้อพยพให้เข้าถึงการศึกษาได้

2) การส่งเสริมการเรียนรู้ในครอบครัวและชุมชน เน้นการสร้างแหล่งเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และการเตรียมทรัพยากรสำหรับการเรียนรู้ในครอบครัวหรือชุมชนการกระตุ้นให้ประชาชนมีจัดการเรียนรู้ในครอบครัวหรือชุมชน และการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชน

3) การอำนวยความสะดวกให้มีการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพในสถานที่ทำงาน เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพในที่ทำงาน พนักงานทุกคน รวมทั้งแรงงานต่างด้าว สามารถเข้าถึงโอกาสการเรียนรู้ มีการสนับสนุนให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สนับสนุนให้นายจ้างสร้างที่ทำงานแห่งการเรียนรู้ และเตรียมโอกาสการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับผู้ว่างงาน

4) การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่ทันสมัย เป็นการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย มีการฝึกอบรมผู้บริหาร ครู นักวิชาการศึกษา (Educator) เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มโอกาสการเรียนรู้ การเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงเครื่องมือด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

5) การส่งเสริมคุณภาพและความเป็นเลิศในการเรียนรู้ มีการผลักดันให้เปลี่ยนกระบวนทัศน์ด้านการศึกษาและการเรียนรู้ เพิ่มความตระหนักในเรื่องคุณธรรม จริยธรรมและคุณค่าทางวัฒนธรรม รวมทั้งสนับสนุนให้มีความอดทนต่อความแตกต่างหลากหลาย พัฒนาศักยภาพของครูในทุกด้านและสร้างสิ่งแวดล้อมที่เป็นมิตรต่อผู้เรียน

6) การสนับสนุนวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเข้มแข็ง การจัดงาน (Event) เพื่อแสดงความยินดี และมอบรางวัลแก่ผู้ที่มีผลการเรียนรู้ดีเด่นรวมทั้งเตรียมข้อมูลและการสนับสนุนแก่พลเมืองอย่างเพียงพอ รวมทั้งพัฒนาระบบการเชิดชูเกียรติและการให้รางวัลแก่การเรียนรู้ทุกรูปแบบ

2. กลไกการสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้ ได้รับการพัฒนามาจากการปรึกษาผู้เชี่ยวชาญของยูเนสโกจากทั้ง 5 ภูมิภาคทั่วโลก ร่วมกับการรวบรวมข้อมูลเชิงลึกจากกรณีศึกษา Unlocking the Potential of Urban Communities: Case Studies of Twelve Learning Cities โดยมีจุดมุ่งหมายให้เมืองต่าง ๆ สามารถสร้างกลยุทธ์ในการสร้างพลวัตเพื่อพัฒนาสู่การเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน (Serisakul & Ovatvoravarun you,

2022) กลไกการสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้ของยูเนสโก สามารถนำไปปรับใช้ให้เข้ากับบริบทที่แตกต่างกันไปของแต่ละพื้นที่ แบ่งออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้ (UNESCO Institute for Lifelong Learning, 2015 cited in Thummaphan et al., 2022)

1) การวางแผน (Planning) หรือการพัฒนาแผนเพื่อการเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ โดยการจัดทำแผนการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ทั้งระยะสั้นและระยะยาว โดยผู้นำท้องถิ่น/เมือง และตัวแทน

2) การส่งเสริมกิจกรรมการมีส่วนร่วม (Involvement) หรือการสร้างโครงสร้างของการประสานงานที่เชื่อมโยงกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สร้างโครงสร้างที่เชื่อมโยง มีเวทีให้ทุกคนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้

3) การสนับสนุนงานมหกรรมและการจัดกิจกรรม (Celebration) หรือการใช้งานเฉลิมฉลองมาเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินการ ริเริ่มและดำเนินการกิจกรรมอย่างต่อเนื่องให้พลเมืองได้เข้าร่วม

4) การเข้าถึงพื้นที่เรียนรู้ร่วมกัน (Accessibility) หรือการเข้าถึงการเรียนรู้อย่างเท่าเทียมของประชาชน ตรวจสอบให้แน่ใจว่าประชาชนทุกคนเข้าถึงการเรียนรู้ โดยให้ข้อมูลและให้การสนับสนุน พลเมือง จัดตั้ง ประชาสัมพันธ์ และดูแลพื้นที่ชุมชนแห่งการเรียนรู้ และจัดหาทรัพยากรสำหรับการเรียนรู้

5) การประเมินและการติดตามผลการดำเนินงาน (Monitoring and Evaluation) หรือการสร้างระบบติดตามและการประเมินผล โดยระบุการวัดประเมินผลการดำเนินการและความก้าวหน้า จัดตั้งกลไกที่เกี่ยวกับการประเมินความสนใจและความต้องการของพลเมืองและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

6) การระดมทุนจากเครือข่ายเพื่อการพัฒนา (Funding) หรือการมีเงินทุนอย่างสม่ำเสมอ โดยการสนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอและมั่นคง พัฒนากลไกการแบ่งปันต้นทุนที่ยั่งยืน

3. ระบบนิเวศการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3.1 ระบบนิเวศการเรียนรู้ (Learning Ecosystems) หมายถึง ระบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้รอบตัวผู้เรียน ที่เน้นพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ การนำเทคโนโลยีมาใช้นับสนับสนุนการเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษาที่เอื้อให้ผู้เรียนมีโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Office of the Education Council, 2021; Neittaanmaki et al., 2016) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของระบบนิเวศการเรียนรู้ไว้ 8 ประการ ดังนี้ 1) การสร้างความรู้สึกแห่งการเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยที่ครูไม่ใช่ผู้ชี้นำผู้เรียนอีกต่อไป แต่เป็นผู้สร้างให้ผู้เรียนเป็นนักค้นคว้า 2) การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เป็นนักค้นคว้าและสืบค้นหาคำตอบเพื่อแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง 3) สาระการเรียนรู้แบบดิจิทัลที่มีความน่าสนใจ โดยการพัฒนาเนื้อหาหรือเตรียมการให้เพียงพอสำหรับการค้นคว้าและเรียนรู้ของผู้เรียน 4) การประเมินเพื่อการเรียนรู้ที่ไม่ใช่เพื่อเกรดหรือการแข่งขัน การประเมินพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง 5) เครื่องมือเทคโนโลยีสำหรับการเรียนรู้ที่หลากหลาย 6) การออกแบบการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญต่อผู้เรียนแต่ละบุคคล และทุกคนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้อย่างเท่าเทียมกัน 7) การสนับสนุนบรรยากาศหรือสิ่งแวดล้อมของห้องเรียนที่เหมาะสมกับยุคเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 8) การใช้กลยุทธ์การสอนที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน

นอกจากนี้ Dalton, J. (2019 Cited in Office of the Education Council, 2022) กล่าวว่า ระบบนิเวศการเรียนรู้มี 5 องค์ประกอบ คือ 1) วัฒนธรรมองค์กร 2) บุคคลในองค์กร 3) เนื้อหาหลักสูตร 4) เทคโนโลยี 5) ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ Eudy (2018) ซึ่งกล่าวว่า ระบบนิเวศการเรียนรู้ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) บุคคล 2) เนื้อหา 3) เทคโนโลยี 4) วัฒนธรรม 5) ยุทธศาสตร์ทั้งภายในและภายนอกองค์กร

3.2 การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) สถาบันส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ (2556 cited in Dammee, 2014) ให้ความหมายของ **การศึกษาตลอดชีวิต** ว่าหมายถึง การจัดกระบวนการทางการศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นการจัดการศึกษาในรูปแบบของการศึกษาในระบบโรงเรียน (Formal Education) การศึกษานอกระบบโรงเรียน (Non-formal Education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) โดยมุ่งให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed Learning) มุ่งพัฒนาบุคคลให้สามารถพัฒนาตนเอง และปรับตัวเองให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม การเมือง และเศรษฐกิจของโลก

การเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยวิธีการศึกษาทางไกล (Distance Education) เป็นวิธีการจัดการศึกษาที่ผู้เรียนและผู้สอนไม่ได้พบกันโดยตรง แต่ผู้สอนจะถ่ายทอดเนื้อหาวิชาความรู้ ประสบการณ์ต่าง ๆ ผ่านสื่อ ซึ่งอาจจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ การประชุมทางไกลด้วยภาพและเสียง อินเทอร์เน็ต และการสอนเสริม เป็นต้น (Aimsam-ang, 2002) การศึกษาทางไกลยังเป็นวิธีการที่มีศักยภาพในการเพิ่มอำนาจให้กับสตรีมุสลิมในประเทศอาหรับ เช่น ประเทศซาอุดีอาระเบีย กาตาร์ โอมาน สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ประเทศเหล่านี้มีข้อจำกัดหลายอย่าง ทำให้ผู้หญิงขาดโอกาสทางการศึกษาและการทำงาน ดังนั้น การศึกษาทางไกลสามารถเข้าถึงได้ง่าย มีต้นทุนต่ำ ทำให้ผู้หญิงสามารถเข้าถึงทรัพยากรการศึกษาได้มากขึ้น ก่อให้เกิดการพัฒนาตนเอง และมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมและเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น (Abdelaal, 2020) ในประเทศไทย ระบบการศึกษาทางไกลเป็นทางเลือกให้ประชาชนได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากสื่อต่าง ๆ ทุกคนมีสิทธิ์ในการเข้าถึงการเรียนการสอนและสื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและเท่าเทียมกัน รวมทั้งการฝึกอบรมที่พัฒนาศักยภาพสตรีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่เพื่อสร้างรายได้ให้ครอบครัว

4. การจัดการการเรียนรู้

4.1 ความหมายของการจัดการเรียนรู้ การจัดการการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน ตั้งแต่การวางแผน การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดสภาพแวดล้อมและสื่อการเรียนรู้ การดำเนินการจัดการเรียนการสอนโดยมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน จนถึงการประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม และสามารถนำประสบการณ์การเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ (Chitchanawanit, 2019; Petchraporn, 2020)

4.2 นักจัดการการเรียนรู้ (Learning Manager) นักจัดการการเรียนรู้ หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการออกแบบ วางแผน จัดการ และประเมินกระบวนการเรียนรู้ในองค์กรหรือ

สถาบันการศึกษา โดยนักจัดการการเรียนรู้มีหน้าที่ดังนี้ 1) ออกแบบและพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และความต้องการขององค์กร 2) เลือกใช้วิธีการสอนและสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ 3) จัดการและประสานงานทรัพยากรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ เช่น วิทยากร สถานที่ งบประมาณ และอุปกรณ์ 4) ติดตามและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อปรับปรุงและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 5) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้ในองค์กร

5. การพัฒนาและเสริมสร้างบทบาทสตรี

ประเทศไทยในภาพรวมมีแผนพัฒนาสตรี ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยแผนดังกล่าวมีเป้าหมายในการดัดศักยภาพของสตรีมาช่วยในการสร้างสรรค์สังคม ซึ่งในส่วนของจังหวัดชายแดนภาคใต้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือ ศอ.บต. ได้จัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนบทบาทสตรีจังหวัดชายแดนภาคใต้ขึ้นเพื่อส่งเสริมบทบาทสตรี เป็นการเปิดโอกาสให้กลุ่มสตรีมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความรุนแรง รวมไปถึงการเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีบริบทด้านความเชื่อ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ชนิตพันธุ์แตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศไทย เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม แนวทางการปฏิบัติตามหลักความเชื่อของผู้คนจึงมีอัตลักษณ์เป็นของตนเอง แต่ภายหลังการเกิดปัญหาความรุนแรงและความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา ส่งผลให้สตรีมุสลิมต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองไปตามความจำเป็นสืบเนื่องจากสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้น สตรีมุสลิมแสดงบทบาทในพื้นที่สาธารณะมากขึ้น ทั้งในฐานะผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์และบทบาทในการทำงานเพื่อสังคมตัวอย่าง เช่น การช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างพี่น้องมุสลิมจากสถานการณ์เฉพาะหน้าที่เกิดขึ้น และค่อย ๆ พัฒนาเป็นกระบวนการส่งเสริมที่มุ่งเน้นให้ผู้ประสบปัญหาสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ และเข้าไปช่วยเหลือผู้อื่นได้อีกต่อหนึ่ง นอกจากนี้ ผลการศึกษาพบว่า ผู้หญิงมุสลิมที่ทำงานอยู่ในภาคประชาสังคมนั้นมีลักษณะร่วมที่สำคัญหลายประการ อันส่งผลให้ได้รับการยอมรับในชุมชนพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น มีเป้าหมาย วิสัยทัศน์ในการทำงานที่ชัดเจน มีจิตสาธารณะ ความอดทน ความสามารถรับแรงกดดันต่าง ๆ การเป็นนักประสานงานที่ดี และการยึดมั่นในหลักการศาสนาอิสลาม (Daoh et al., 2023)

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีพื้นฐาน และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงได้เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาการขับเคลื่อนเทศบาลเมืองปัตตานีสู่เมืองแห่งการเรียนรู้ด้วยเครือข่ายสตรี ประกอบด้วย องค์ประกอบที่เป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ของยูเนสโก และกลไกการสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้ของยูเนสโก สู่การสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ของเทศบาลเมืองปัตตานี ได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ ในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี เป็นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพโดยวิธีการสัมภาษณ์และการประชุมขนาดเล็ก กำหนดการวิจัยเชิงคุณภาพตามแนวคิดของ Nastasi and Schensul (2005) กำหนดสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวนระหว่าง 5-30 คน ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อขับเคลื่อนปัตตานีให้เป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ของประเทศไทย ตามบริบทของพื้นที่ที่นำไปสู่เมืองที่น่าอยู่ และสอดคล้องกับแนวคิดเมืองแห่งการเรียนรู้ของยูเนสโก โดยการสร้างกลไกความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายต่าง ๆ

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในจังหวัดปัตตานี และทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 4 กลุ่ม ได้กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 36 คน ดังนี้

1.1.1 การประชุมขนาดเล็ก (Small Group Meetings) มีผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 21 คน โดยเก็บข้อมูลเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มภาครัฐ จำนวน 14 คน กลุ่มภาคท้องถิ่น จำนวน 6 คน และภาคการศึกษา จำนวน 1 คน

1) ภาครัฐ ได้แก่ ผู้แทนจากสำนักงานจังหวัดปัตตานี สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดปัตตานี สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดปัตตานี สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดปัตตานี สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดปัตตานี องค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดปัตตานี สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปัตตานี สำนักงานแรงงานจังหวัดปัตตานี ศูนย์ประสานงานด้านเด็กและสตรีในจังหวัดชายแดนภาคใต้ คณะกรรมการพัฒนาสตรีจังหวัดปัตตานี คณะทำงานขับเคลื่อนกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัดปัตตานี จำนวน 14 คน

2) ภาคท้องถิ่น ได้แก่ นายกเทศบาลเมืองปัตตานี ผู้บริหารอุทยานการเรียนรู้ TK Park Pattani (องค์กรมหาชนภายใต้สำนักนายกรัฐมนตรี) ศึกษาพิเศษ เทศบาลเมืองปัตตานี จำนวน 6 คน

3) ภาคการศึกษา ได้แก่ ผู้แทนจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

1.1.2 การสัมภาษณ์ ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้ให้ข้อมูลหลักคือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในจังหวัดปัตตานี จำนวน 15 คน โดยเก็บข้อมูลเป็น 4 กลุ่ม คือกลุ่มภาครัฐ จำนวน 7 คน ภาคท้องถิ่น จำนวน 4 คน ภาคชุมชน/ภาคประชาสังคม จำนวน 1 คน และภาคการศึกษา จำนวน 3 คน

1) ภาครัฐ ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้แทนจากงานศึกษาธิการจังหวัดปัตตานี สำนักงานแรงงานจังหวัดปัตตานี ศูนย์ประสานงานด้านเด็กและสตรีในจังหวัดชายแดนภาคใต้ คณะทำงานขับเคลื่อนกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัดปัตตานี องค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี ที่ปรึกษารัฐมนตรี กระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม จำนวน 7 คน

2) ภาคท้องถิ่น ได้แก่ นายกเทศบาลเมืองปัตตานี ผู้บริหารอุทยานการเรียนรู้ TK Park Pattani (องค์กรมหาชนภายใต้สำนักนายกรัฐมนตรี) หัวหน้าสำนักปลัดเทศบาล หัวหน้าฝ่ายพัฒนาชุมชน จำนวน 4 คน

3) ภาคชุมชน ได้แก่ ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสิริจรรยา จำนวน 1 คน

4) ภาคการศึกษา ได้แก่ ผู้แทนจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิจัยและพันธกิจสังคม รองคณบดีฝ่ายวิจัยและผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตวิทยาการอิสลาม และประธานหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษา จำนวน 3 คน

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1.2.1 แบบการประชุมขนาดเล็ก (Small Group Meetings) ผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อศึกษาศักยภาพและแนวทางในการศึกษาไกลความร่วมมือระหว่างภาคีต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนปัตตานีให้เป็นเมืองแห่งการเรียนรู้เพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่น โดยจัดกลุ่มปัจจัยในการศึกษาเป็น 6 กลุ่มหลักตามองค์ประกอบการเรียนรู้ของ UNESCO ได้แก่ (1) ด้านการวางแผน (Planning) (2) ด้านการส่งเสริมกิจกรรมมีส่วนร่วม (Involvement) (3) ด้านการสนับสนุนงานมหกรรมและการจัดกิจกรรม (Celebration) (4) ด้านการเข้าถึง

พื้นที่เรียนรู้ร่วมกัน (Accessibility) (5) ด้านการประเมินและการติดตามผลการดำเนินงาน (Monitoring and Evaluation) (6) ด้านการระดมทุนจากเครือข่ายเพื่อการพัฒนา (Funding)

1.2.2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบมีโครงสร้าง เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้สตรีขาดโอกาสในการเรียนรู้ที่นำไปสู่สร้างโอกาส สร้างงาน สร้างอาชีพ และรายได้ในปัตตานี บทบาทสตรีทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและการบริหาร และองค์ประกอบสำคัญในการสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้ของ UNESCO

เครื่องมือวิจัยผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม โดยนำแบบสัมภาษณ์และแบบการประชุมขนาดเล็กที่เรียบเรียงแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน เป็นผู้ตรวจสอบความเที่ยงตรง และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ เพื่อขอคำแนะนำสำหรับปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องเหมาะสมในการนำไปเก็บข้อมูลจริง

1.3 ขั้นตอนการดำเนินโครงการวิจัย

1.3.1 จัดประชุมขนาดเล็ก (Small Group Meetings) ผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อสร้างกลไกความร่วมมือระหว่างภาคีต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนปัตตานีให้เป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ ในเดือนมิถุนายน 2567

1.3.2 ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อศึกษาข้อมูลเชิงลึกในการวางแผนพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้จังหวัดปัตตานี ในเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม 2567

1.3.3 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในรูปแบบการอภิปรายกลุ่มย่อย (Small Group Discussions) ที่นักวิจัยจะนำเสนอผลการศึกษาภาพรวมของผลงานวิจัยในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อนำสู่กระบวนการรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับแผนพัฒนาจังหวัดปัตตานีสู่การเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ พ.ศ. 2568-2572 และการจัดตั้งคณะทำงานเมืองแห่งการเรียนรู้เทศบาลเมืองปัตตานีที่นักวิจัยนำเสนอ ในวันที่ 17 กันยายน 2567

1.3.4 จัดทำแบบบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (Memorandum of Agreement: MOA) ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการในการพัฒนาจังหวัดปัตตานีให้เป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ ในวันที่ 24 มกราคม 2568

1.3.5 จัดกิจกรรม Pattani Lady Learning Event ในวันสตรีสากล เพื่อสื่อสารความเข้าใจ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่ายและกลุ่มเป้าหมาย ในวันที่ 8 มีนาคม 2568

1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การสัมภาษณ์เป็นการศึกษาด้วยวิธีปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้ให้ข้อมูลหลักคือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในจังหวัดปัตตานีจากภาครัฐ ภาคท้องถิ่น ภาคชุมชน และภาคประชาสังคม เพื่อศึกษาข้อมูลเชิงลึกในการศึกษาสภาพปัญหา บทบาทสตรี องค์ประกอบสำคัญในการสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้ขององค์การ UNESCO และวางแผนพัฒนาการเรียนรู้เทศบาลเมืองปัตตานี ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ และบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ ระหว่างเดือนมิถุนายน-สิงหาคม 2567 การสัมภาษณ์ใช้เวลาโดยเฉลี่ยประมาณ 60 นาทีต่อคน สรุปลำดับจำนวนตัวอย่างที่ทำการสัมภาษณ์ทั้งหมด 15 คน

การประชุมขนาดเล็กเป็นการประชุมกลุ่มเล็กเพื่อสร้างกลไกความร่วมมือในการสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้ของสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตของยูเนสโก เก็บข้อมูลจากการจัดการประชุมขนาดเล็ก (Small Group Meetings) จากผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 21 คน โดยเก็บข้อมูลเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มภาครัฐ จำนวน 14 คน กลุ่มภาคท้องถิ่น จำนวน 6 คน และภาคการศึกษา 1 คน เพื่อให้การประชุมเป็นไปตามกรอบและเสร็จสิ้นตามเวลาที่กำหนด ทีมวิจัยได้ดำเนินการประชุมตามประเด็นที่กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ตามกรอบกลไกในการสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้ 6 ด้านขององค์การ UNESCO ได้แก่ ด้านการวางแผน การมีส่วนร่วม การจัดกิจกรรมหรืองานมหกรรม การเข้าถึงพื้นที่เรียนรู้ร่วมกัน การประเมินและการติดตามผลการดำเนินงาน และการระดมทุนจากเครือข่ายเพื่อการพัฒนา ที่สามารถปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของพื้นที่จังหวัดปัตตานี

2.1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจะดำเนินการโดยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์และแบบการประชุมขนาดเล็ก โดยนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์แบบเนื้อหา (Content Analysis)

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อสร้างนิเวศการเรียนรู้ของเมืองที่นำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตและสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจสำหรับสตรีทุกช่วงวัยและผู้ประกอบการสตรีในพื้นที่

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในจังหวัดปัตตานี และยะลา และทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารเมืองปัตตานี กลุ่มผู้บริหาร TK Park ยะลา คณะผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ TK Park ปัตตานี กลุ่มผู้ประกอบการสตรี กลุ่มสตรีจรรยา และคณะผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

2.2 เครื่องมือที่ใช้ศึกษา

หลักสูตรภาวะผู้นำสตรีและการเป็นนักจัดการเรียนรู้ ใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทั่วไปของจังหวัดปัตตานี แนวโน้มที่กำลังเกิดขึ้นของผู้นำสตรีมุสลิมในจังหวัดปัตตานี และโอกาสของผู้นำสตรีมุสลิมในจังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบ Triangulation ได้แก่ การใช้ข้อมูลจากหลายแหล่ง (Data Triangulation) เช่น ภาครัฐ ภาคชุมชน และภาคประชาสังคม โดยนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์แบบเนื้อหา (Content Analysis)

2.3 ขั้นตอนการดำเนินโครงการวิจัย

2.3.1 สำรวจความต้องการจำเป็นในการฝึกอบรม (Training Need Analysis) ของกลุ่มเป้าหมายคือกลุ่มชุมชนที่มีสภาพปัญหาปัญหาความต้องการที่แตกต่างหลากหลาย สถานการณ์ชีวิต และครอบครัวที่สลับซับซ้อน เช่น กลุ่มแม่เลี้ยงเดี่ยว หัวหน้าคณะทำงานขับเคลื่อนกองทุนบทบาทสตรี กลุ่มผู้ประกอบการสตรี ประธานชุมชนสตรีจรรยา อาเนาะซุงา ตลาดเทศวิวัฒน์ เป็นต้น และมีการนำความต้องการมาปรับเป็นเรื่องในหลักสูตร

2.3.2 ออกแบบหลักสูตรการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

2.3.3 จัดกิจกรรมอบรมหลักสูตรภาวะผู้นำสตรีและหลักสูตรการสร้างนักจัดการเรียนรู้รูปแบบของกิจกรรมในการอบรมมีทั้งบรรยายและทำกิจกรรมร่วมกัน โดยกำหนดพื้นที่การเรียนรู้ในเมืองคือ TK Park รวมถึง ชุมชนจะมีห้องสำหรับการเรียนรู้ โดยเลือกพื้นที่บางชุมชน มาเป็น Learning Zone ย่อย

2.3.4 พัฒนารูปแบบการเรียนรู้ออนไลน์ของสตรีผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อสำรวจความต้องการของกลุ่มชุมชน เช่น กลุ่มแม่เลี้ยงเดี่ยว หัวหน้าคณะทำงานขับเคลื่อนกองทุนบทบาทสตรี กลุ่มผู้ประกอบการสตรี ประธานและกรรมการชุมชน เป็นต้น และมีการนำความต้องการมาปรับเป็นเรื่องในหลักสูตร มุ่งเน้นเกิดกลุ่มนักจัดการการเรียนรู้ ที่สามารถทำหน้าที่เป็น "Change Agent" ถ่ายทอดความรู้ พัฒนาอาชีพ และสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจแก่ชุมชน ทำให้เกิด ต้นแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในชุมชน เช่น เวทีชาวบ้าน ศูนย์อาชีพสตรี ที่สะท้อนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม รวมถึงมีทีมในการลงไปถ่ายทำเนื้อหาเป็นคลิปวิดีโอ เพื่อนำมาใช้ในการเผยแพร่ด้วยสื่อการสอน โดยสัมภาษณ์ผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างสื่อการเรียนรู้ หลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำสตรีและการเป็นนักจัดการการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ โดยมีกิจกรรมที่ให้ผู้ร่วมนำไปเผยแพร่ความรู้ต่อในชุมชนต่อไป

2.3.5 ติดตามและแสดงผลป้อนกลับของการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยจะมีรูปแบบการประเมินคุณภาพและปริมาณในช่วงเวลาการจัดกิจกรรม และมีกิจกรรมในการถอดบทเรียน หลังจากการจัดกิจกรรมแล้ว

ผลการวิจัย (Research Results)

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการขับเคลื่อนเมืองปัตตานีให้เป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ของประเทศไทย

ผลการขับเคลื่อนเทศบาลปัตตานีให้เป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญในการสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้ขององค์การ UNESCO และกลไกความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนเทศบาลเมืองปัตตานีสู่เมืองแห่งการเรียนรู้ คณะวิจัยเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้มีส่วนได้เสียภาคีต่าง ๆ จำนวน 15 คน และการประชุมขนาดเล็ก (Small Group Meetings) มีผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 21 คน เพื่อศึกษาข้อมูลเชิงลึกในการศึกษาสภาพปัญหาสตรีที่ทำให้ขาดโอกาสการเรียนรู้เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานและวิเคราะห์องค์ประกอบสำคัญในการสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้และกลไกความร่วมมือ สรุปได้ดังนี้

1.1 ผลการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้สตรีขาดโอกาสในการเรียนรู้ที่นำไปสู่สร้างโอกาสสร้างงาน สร้างอาชีพ และรายได้

จากข้อมูลด้านเอกสารร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า ปัญหาที่เป็นอุปสรรคที่ทำให้สตรีขาดโอกาสในการเรียนรู้ที่นำไปสู่สร้างโอกาส สร้างงาน สร้างอาชีพ และรายได้ มีดังนี้ (Governor of Pattani Province, Personal Communication, July 10, 2024; Director of Pattani Provincial Labor Office, Personal Communication, July 10, 2024; Director of Pattani Community Development Office, Personal Communication, July 10, 2024; Mayor of Pattani Municipality, Personal Communication, July 11, 2024; Educational Specialist, Personal Communication, July 11, 2024;

Assistant President of Prince of Songkhla University, Personal Communication, July 12, 2024;
President of Sirichariya Community Enterprise Group, Personal Communication, July 12, 2024)

1. ปัญหาความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความรุนแรง ทำให้คนปัตตานีประสบ
ปัญหาความยากจน มีรายได้ต่ำ มีภาวะหนี้สินส่งผลให้มีค่าใช้จ่ายไม่พอเพียงกับการดำรงชีวิต ส่งผลให้คุณภาพ
ชีวิตโดยรวมของครอบครัวยังไม่ดีเท่าที่ควร

2. ปัตตานีมีประชากรรวมมากเป็นอันดับ 2 ของจังหวัดชายแดนในภาคใต้ รองจากนราธิวาส
และในจำนวนนั้นเป็นผู้หญิงมากกว่าครึ่งของประชากรทั้งหมดในปี พ.ศ. 2565

3. การมีส่วนร่วม แม้ว่าจังหวัด/เทศบาลจะมีนโยบายชัดเจนในการเน้นกลไกการสร้างการ
เรียนรู้แบบมีส่วนร่วม แต่มีข้อสังเกตว่าการมีส่วนร่วมของคนในเมืองยังมีอยู่จำกัด จึงต้องให้ความสำคัญกับการ
มีส่วนร่วมของประชาชนให้มากขึ้น

4. แนวทางการทำงาน แม้จะมีหลายกลุ่มหลายองค์กรที่ทำงานในพื้นที่ในการพัฒนาคน แต่
บริบทการทำงานมีลักษณะแต่หน่วยงานทำตามขอบเขตความรับผิดชอบของตนเอง ขาดการทำงานเชิงบูรณา
การกัน ทำให้โอกาสที่จะขับเคลื่อนเป็นไปได้อย่าง ขาดตัวกลางที่ทำหน้าที่ผู้ประสานงาน

5. สังคมมุสลิมที่สตรีมีภาระหน้าที่ในการเลี้ยงดูบุตรหลายคน และเป็นภรรยา จึงมีรายจ่ายใน
ครอบครัวสูง และไม่สามารถทำงานเต็มเวลาได้ ส่งผลให้ครอบครัวมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย

6. สังคมมุสลิมที่สตรีมีโอกาส บทบาท และความเป็นผู้นำจำกัด มีอำนาจในการตัดสินใจน้อย
สตรีจึงต้องยกระดับตนเอง ยกระดับการทำงาน เพื่อพัฒนาสังคม ด้วยการสร้างเครือข่ายต่อการพัฒนาสังคม
จังหวัดชายแดนภาคใต้

7. สตรีในปัตตานีมีการรวมตัวเป็นเครือข่ายผู้หญิงภาคประชาสังคม เพื่อดำเนินกิจกรรมทาง
เศรษฐกิจที่ไม่แสวงหาประโยชน์ตนเองหลายกลุ่มที่เข้มแข็งและหลากหลาย สามารถเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญใน
การพัฒนาและสนับสนุนซึ่งกันและกัน แต่กระจายกระจายตามความสนใจ เช่น กลุ่มยุติความรุนแรง กลุ่มพัฒนา
คุณภาพชีวิต กลุ่มสร้างงานด้วยผ้า กลุ่มครอบครัว เป็นต้น

1.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบสำคัญในการสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้ปัตตานี

1) การส่งเสริมการเรียนรู้ตั้งแต่พื้นฐานจนถึงอุดมศึกษา จังหวัดปัตตานีมุ่งเน้นการขยาย
โอกาสเข้าถึงการศึกษาและศูนย์ดูแลของเด็กก่อนปฐมวัย ประถมศึกษาถึงระดับอุดมศึกษา ขยายโอกาสเข้าถึง
และมีส่วนร่วมสำหรับการศึกษาผู้ใหญ่ และการอบรมสายอาชีพ การจัดการศึกษาในจังหวัดปัตตานีมี 3 รูปแบบ
คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ในพ.ศ. 2564 ปัตตานีมีสถานศึกษา
ในระบบการศึกษา จำนวน 501 แห่ง ผู้เรียนจำนวน 190,769 คน ผู้สอนจำนวน 10,865 คน สถานศึกษาใน
เทศบาลมีหลายแห่ง เช่น โรงเรียนเทศบาล 5 แห่ง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 4 แห่ง โรงเรียนเอกชน 3 แห่ง
วิทยาลัยเทคนิค 1 แห่ง วิทยาลัยชุมชน 1 แห่ง วิทยาลัยอาชีวศึกษา 1 แห่ง และสถาบันอุดมศึกษา 2 แห่ง
ผลการวิจัยในภาพรวมพบว่า ผู้หญิงในปัตตานีไม่ค่อยมีโอกาสทางการศึกษา ดูได้จากจำนวนนักเรียนและ
นักศึกษาในปัตตานีปัจจุบันเป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย จำนวนนักเรียนแยกตามเพศในปีพ.ศ. 2564 ประกอบด้วย

เพศชาย จำนวน 83,060 คน ร้อยละ 48.78 และเพศหญิง จำนวน 87,240 คน คิดเป็นร้อยละ 51.22 รวม 170,300 คน จำนวนนักศึกษาในระดับมัธยมปลายเป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย คือเป็นเพศหญิง 15,030 คน หรือร้อยละ 61.77 แต่เป็นเพศชาย 9,303 คน หรือร้อยละ 38.23 นอกจากนี้จำนวนนักศึกษาเพศชาย จำนวน 6,909 คน คิดเป็นร้อยละ 39.85 และนักศึกษาเพศหญิงจำนวน 10,426 คน คิดเป็นร้อยละ 60.15 รวม 17,335 คน แสดงให้เห็นถึงโอกาสและความต้องการการศึกษาของสตรีที่เพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน

2) การส่งเสริมการเรียนรู้ในครอบครัวและชุมชน บัตตานีมีการสร้างแหล่งเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน มีการกระตุ้นให้ประชาชนจัดการเรียนรู้ในครอบครัวหรือชุมชน และการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชน เช่น ลานศิลปวัฒนธรรม สะพานเดชานุชิต (ริมน้ำ) มัสยิดกลางจังหวัดบัตตานี วัดตานีนรสโมสร ศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว ชุมชนจีน ชุมชนมลายู ชุมชนพุทธ ชุมชนผสมผสาน ถนนบัตตานีภิรมย์ ถนนยะรัง ถนนอาเนาะรู ถนนญาติ เป็นต้น (Assistant President of Prince of Songkhla University, Personal Communication, July 12, 2024)

สำนักงานพัฒนาชุมชนบัตตานีได้จัดทำกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี โดยมีคณะกรรมการบริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัดบัตตานีบริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี โดยมีวัตถุประสงค์ของกองทุนเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนดอกเบี้ยต่ำในการสร้างโอกาสให้สตรีเข้าถึงแหล่งเงินทุนสำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจให้แก่สตรีและองค์กรของสตรี ในปี พ.ศ. 2567 บัตตานีมีโครงการที่ได้รับทุนหมุนเวียนจำนวน 61 โครงการ คิดเป็นมูลค่า 8,228,076 บาท และโครงการที่ได้รับทุนอุดหนุนจากกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจำนวน 25 โครงการ คิดเป็นมูลค่า 800,000 บาท (Director of Pattani Community Development Office, Personal Communication, July 10, 2024)

เทศบาลเมืองบัตตานีได้แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของประชาชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มสตรี ผ่านการจัดกิจกรรมที่หลากหลายและสม่ำเสมอ ทั้งที่จัดโดยเทศบาลเอง และร่วมกับเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐและเอกชน กิจกรรมเหล่านี้ไม่มีการแบ่งแยกเพศ แต่เน้นการสร้างโอกาสการเรียนรู้ที่เท่าเทียมสำหรับทุกคน กิจกรรมครอบคลุมหลากหลายด้าน ได้แก่ การให้ความรู้ด้านการศึกษา การสร้างผลิตภัณฑ์ การพัฒนาฝีมือแรงงาน ความรู้ด้านการตลาด และการส่งเสริมการทำประโยชน์ต่อสังคม ประเด็นที่น่าสนใจคือกลุ่มสตรีมักจะเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ สะท้อนให้เห็นถึงความกระตือรือร้นและความสนใจในการพัฒนาตนเองของสตรีในพื้นที่ (Mayor of Pattani Municipality, Personal Communication, July 11, 2024)

นอกจากนี้ กลุ่มผู้ผลิตสินค้า OTOP ชุมชนที่เป็นสตรีได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ เช่น ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์จากผ้า เสื้อผ้า กระเป๋า อาหาร น้ำพริก โรตีสกรอบ และขนมต่าง ๆ และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสตรี โดยมีสำนักงานพัฒนาชุมชนบัตตานีและอุตสาหกรรมจังหวัดบัตตานีผลักดันให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือ OTOP (One Tambon One Product) เพื่อยกระดับและพัฒนาผลิตภัณฑ์ OTOP เพื่อให้ได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน และเพื่อเป็นสินค้าส่งออกไปขายยังต่างประเทศและนำรายได้กลับเข้าสู่ชุมชน (Governor of Pattani Province, Personal Communication, July 10, 2024)

วิทยาลัยชุมชนบาติกโมเดลได้เปิดเป็นศูนย์เรียนรู้บาติกโมเดล จ.ปัตตานี ตามพระดำริสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ในการแนะนำ ให้คำปรึกษา ตลอดจนเป็นศูนย์ฝึกอบรมให้ความรู้สำหรับผู้ผลิต ผู้ประกอบการ OTOP ประเพณีผ้าและเครื่องแต่งกาย นักเรียน นักศึกษาเยาวชนรุ่นใหม่ และประชาชนทั่วไปที่สนใจเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการยกระดับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาผ้าไทยและงานหัตถกรรมชุมชน โดยเฉพาะศิลปหัตถกรรมทอผ้า รวมไปถึงผ้าบาติกของจังหวัดปัตตานีและภาคใต้ ผสมผสานมุมมองด้านแฟชั่นที่ร่วมสมัย และคงไว้ซึ่งการสืบสานอัตลักษณ์ท้องถิ่น การเลือกใช้วัสดุจากธรรมชาติเพื่อความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม และการบอกเล่าเรื่องราวประจำภูมิภาค ให้เป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงการต่อยอด สร้างสรรค์ชิ้นงานเพื่อเพิ่มมูลค่า สร้างรายได้ สร้างวิถีชีวิตที่ดีให้กับตนเอง ครอบครัวและชุมชน เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในพื้นที่อย่างยั่งยืน (Governor of Pattani Province, Personal Communication, July 10, 2024)

กลุ่มประชาสังคมได้จัดพื้นที่การเรียนรู้อาชีพ เช่น กลุ่มสิริจิริยาและศูนย์การเรียนรู้ตานิรสมีสรมิ ายภาพสูงในการพัฒนาเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของปัตตานี การผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่น การท่องเที่ยว และการพัฒนาธุรกิจชุมชน ช่วยสร้างความยั่งยืนและส่งเสริมเศรษฐกิจในพื้นที่ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ (President of Sirichariya Community Enterprise Group, Personal communication, July 12, 2024)

3) การอำนวยความสะดวกให้มีการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพในสถานที่ทำงาน เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพในที่ทำงานให้แก่พนักงานทุกคน ให้สามารถเข้าถึงโอกาสการเรียนรู้ มีการสนับสนุนให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สนับสนุนให้นายจ้างสร้างที่ทำงานแห่งการเรียนรู้ และเตรียมโอกาสการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับผู้ว่างงาน

ปัจจัยขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่สำคัญพิจารณาจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจและโครงสร้างแรงงานในของจังหวัดปัตตานีพบเครื่องชี้เศรษฐกิจที่สำคัญของปัตตานี ได้แก่ รายได้จากการทำประมงทะเล รายได้จากผลผลิตยางพารา รายได้จากธุรกิจภาคบริการ การค้าส่งค้าปลีกและการใช้จ่ายภาครัฐ (Assistant President of Prince of Songkhla University, Personal Communication, July 12, 2024) จึงเห็นได้ว่าปัตตานีเป็นเมืองเกษตรกรรม ไม่ใช่เมืองอุตสาหกรรม จึงควรพัฒนาภาคเกษตรกรรมให้เติบโตมากขึ้นด้วยการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เนื่องจากทรัพยากรการเกษตรยังมีความอุดมสมบูรณ์และผลิตภัณฑ์มูลค่าที่ผลิตยังไม่ได้รับการพัฒนาให้มีมาตรฐานเท่าที่ควร

จากการสำรวจข้อมูลของสำนักงานสถิติจังหวัดปัตตานี ในปี 2564 พบว่าประชากรผู้มีอายุ 15 ปีขึ้นไป มีจำนวน 474,780 คน เป็นผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานจำนวน 321,615 คน เป็นชายจำนวน 175,401 คน คิดเป็นร้อยละ 36.94 เป็นหญิงจำนวน 146,214 คน คิดเป็นร้อยละ 30.8 ของประชากรที่อายุ 15 ปีขึ้นไป ส่วนกำลังแรงงานเป็นผู้มีงานทำจำนวน 309,483 คน เป็นชายจำนวน 168,895 คน คิดเป็นร้อยละ 74.19 และเป็นหญิงจำนวน 140,588 คน คิดเป็นร้อยละ 56.89 ผู้ว่างงานจำนวน 12,132 คน เป็นหญิง 5,626 คน และชาย 6,506 คน นอกจากนี้ แรงงานบางส่วนเดินทางไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย เนื่องจากเหตุผลคือสถานะทาง

เศรษฐกิจยากจน มีความจำเป็นต้องดูแลสมาชิกในครอบครัว บางรายประสบปัญหาไม่สามารถหางานในประเทศไทยได้ โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 77.63 ของผู้ตอบแบบสอบถามไปเป็นลูกจ้างในร้านอาหารที่เจ้าของเป็นคนไทย รองลงมาเป็นกลุ่มรับจ้างในภาคประมง/เกษตร รับจ้างค้าขาย เป็นต้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเป็นกลุ่มใช้ทักษะแรงงานขั้นต่ำ (Assistant President of Prince of Songkhla University, Personal Communication, July 12, 2024)

ในการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน จังหวัดปัตตานีมีแรงงานแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ (Director of Pattani Provincial Labor Office, Personal Communication, July 10, 2024)

(1) แรงงานในระบบ หมายถึง แรงงานที่ทำงานอยู่หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนซึ่งมีการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะให้แก่บุคลากรในแต่ละตำแหน่งงาน คิดเป็นร้อยละ 37 ของแรงงานทั้งหมด เป็นการจัดอบรม Reskill และ Upskill และมีการจัดทำระบบการจัดการความรู้ (Knowledge Management) เพื่อเป็นฐานความรู้ในการทำงานแก่บุคลากรในแต่ละฝ่าย/สายงาน พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาฝีมือแรงงาน พ.ศ.2545 กำหนดให้ผู้ประกอบกิจการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 1 คนขึ้นไป ที่ดำเนินการจัดฝึกอบรมฝีมือแรงงานให้แก่ลูกจ้างของตน มีสิทธิได้รับยกเว้นภาษีเงินได้เป็นจำนวนร้อยละ 100 ของค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรม อีกทั้งยังกำหนดให้ผู้ประกอบกิจการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 100 คนขึ้นไป ต้องจัดให้มีการฝึกอบรมฝีมือแรงงานในสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของจำนวนลูกจ้างเฉลี่ยในรอบปี หากไม่จัดฝึกอบรมหรือฝึกอบรมไม่ครบตามสัดส่วน ต้องส่งเงินสมทบเข้ากองทุนพัฒนาฝีมือแรงงาน เพื่อต้องการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาฝีมือแรงงานในภาคอุตสาหกรรม และภาคการบริการของประเทศ

(2) แรงงานนอกระบบ คิดเป็นร้อยละ 63 ของแรงงานทั้งหมด จังหวัดปัตตานีมีสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 23 ปัตตานี ที่มีหน้าที่จัดอบรมทักษะวิชาชีพต่าง ๆ ให้แก่แรงงานนอกระบบโดยมีการสำรวจความต้องการของแรงงานก่อน ซึ่งส่วนใหญ่มีอาชีพหลักเป็นเกษตรกร เช่น ทำสวนยาง ชาวประมง ทำให้มีเวลาว่างตอนกลางวันหลังจากกรีดยางในตอนเช้า สามารถไปหารายได้จากการทำอาชีพเสริมได้ และสตรีที่ว่างจากการดูแลครอบครัว ที่สามารถเข้าอบรมวิชาชีพเพื่อให้มีทักษะในอาชีพและสามารถสร้างรายได้เสริม เช่น ฝึกอบรมการทำเบเกอรี่ การทำขนมอบ การทำขนมไทยและเบเกอรี่ การนวดตอกเส้น เทคนิคการนวดไทย เป็นต้น แรงงานส่วนใหญ่ในสามจังหวัดภาคใต้ไม่นิยมไปทำงานนอกพื้นที่อยู่อาศัย มีความต้องการทำงานด้านการเกษตรเป็นหลัก และประกอบอาชีพเสริมในเวลาว่าง แรงงานมีวัฒนธรรมที่เป็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ปรับตัวยากเมื่อไปทำงานร่วมกับแรงงานอื่น ๆ และกฎระเบียบต่าง ๆ ของการทำงานของพนักงานในโรงงาน สำหรับแรงงานสตรีมีความตั้งใจ สนใจ ชยัน อดทน รับผิดชอบในการทำงานดี (Director of Pattani Provincial Labor Office, Personal Communication, July 10, 2024)

4) การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่ทันสมัย เป็นการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย มีการฝึกอบรมผู้บริหาร ครู นักวิชาการศึกษาเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มโอกาสการเรียนรู้ การเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงเครื่องมือด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำหรับเทคโนโลยีการศึกษา จังหวัดปัตตานีไม่แตกต่างจากหลายเมืองคือมีความล่าช้าในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในระบบ

การศึกษา ในห้องเรียนยังขาดอินเทอร์เน็ต บางพื้นที่ยังมีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยี องค์ประกอบสำคัญของระบบคอมพิวเตอร์สถานศึกษาส่วนใหญ่ยังเข้าไม่ถึง เช่น ระบบฮาร์ดแวร์ (Hardware) ซอฟต์แวร์ (Software) พีเพิลแวร์ (Peopleware) และเครือข่าย (Network) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม เทศบาลปัตตานีมีนโยบายการพัฒนา TK Park ให้เป็นศูนย์เรียนรู้ให้แก่คนทุกเพศทุกวัย โดยการพัฒนาผู้เรียนเน้นการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มากกว่าการเรียนรู้จากโทรศัพท์มือถือ (Smart Phone) เน้นการกระตุ้นให้ทุกคนรักการอ่านหนังสือ การให้ความรู้เรื่องอาชีพ การใช้ภาษามลายูซึ่งเป็นจุดขายและอัตลักษณ์สำคัญของ 3 จังหวัดภาคใต้ แต่ผู้มาใช้บริการ TK Park ส่วนใหญ่เป็นนักเรียน นักศึกษา และเยาวชน สำหรับผู้ใหญ่และผู้สูงอายุที่มามีการใช้บริการยังมีจำนวนน้อย (Mayor of Pattani Municipality, Personal Communication, July 11, 2024; Educational Specialist, Personal Communication, July 11, 2024)

1.3 ผลการสร้างกลไกความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายต่าง ๆ

กลไกความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนเทศบาลเมืองปัตตานีสู่เมืองแห่งการเรียนรู้ประกอบด้วยการจัดตั้งคณะทำงานเมืองแห่งการเรียนรู้เทศบาลเมืองปัตตานี การทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (Memorandum of Agreement: MOA) ระหว่างเทศบาลเมืองปัตตานีกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน และการจัดงานมหกรรม Pattani Lady Learning Event สรุปผลได้ดังนี้

1) การจัดตั้งคณะทำงานเมืองแห่งการเรียนรู้เทศบาลเมืองปัตตานี คณะวิจัยเก็บข้อมูลจากการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในรูปแบบการอภิปรายกลุ่มย่อย (Small Group Discussions) เพื่อรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับแผนพัฒนาจังหวัดปัตตานีสู่การเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ พ.ศ. 2568-2572 และการจัดตั้งคณะทำงานเมืองแห่งการเรียนรู้เทศบาลเมืองปัตตานี ในวันที่ 17 กันยายน 2567 ได้ข้อสรุปของแผนพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตเทศบาลเมืองปัตตานี พ.ศ. 2568-2572 และการจัดตั้งคณะทำงานเมืองแห่งการเรียนรู้เทศบาลเมืองปัตตานี ตามประกาศเทศบาลเมืองปัตตานี เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานเมืองแห่งการเรียนรู้เทศบาลเมืองปัตตานี ลงวันที่ 29 ตุลาคม 2567

2) การจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือการขับเคลื่อนและพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้เทศบาลเมืองปัตตานี คณะผู้วิจัยได้จัดพิธีลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (Memorandum of Agreement: MOA) ระหว่างเทศบาลเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี กับ หน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคภายใต้การกำกับดูแลของผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอเมืองปัตตานี ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ หอการค้าจังหวัดปัตตานี สภาอุตสาหกรรมจังหวัดปัตตานี เครือข่ายชุมชนเทศบาลเมืองปัตตานี กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเทศบาลเมืองปัตตานี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มหาวิทยาลัยฟาฏอนี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สมาเด็กและเยาวชนเทศบาลเมืองปัตตานี สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดปัตตานี มูลนิธิ อัลฟาฏอนี กลุ่ม Melayu Living Nikachi Art Gallery บาติก เดอ นารา มิตรไมตรี มิตรไมตรี Dining Café (บริษัท มิตรฟิล กรุ๊ป จำกัด) และร้านสภากาแฟ36 จำนวน 19 องค์กร เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนให้พื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี เข้าสู่การเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ (Learning City) ตามหลักเกณฑ์ขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO)

โดยทุกฝ่ายตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี ให้มีการใช้ทรัพยากรในทุกภาคส่วนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้สำหรับประชาชนทุกคนและทุกระดับ โดยมีการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ มีการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ และส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดช่วงชีวิต ในวันที่ 24 มกราคม 2568 ณ โรงแรมปาร์ควินทาวน์ปัตตานี

3) การจัดงานมหกรรม Pattani Lady Learning Event คณะผู้วิจัยได้จัดงานมหกรรม Pattani Lady Learning Event “เสริมสร้างพลังสตรีสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างสร้างสรรค์” ระหว่างวันที่ 21-22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2568 ณ อุทยานการเรียนรู้ปัตตานี (TK Park Pattani) โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ของสตรี เพื่อเป็นพลังในการขับเคลื่อนเทศบาลเมืองปัตตานีให้เป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ของประเทศไทย ตามบริบทของพื้นที่อันจะนำไปสู่การเป็นเมืองน่าอยู่ และสอดคล้องกับแนวคิดเมืองแห่งการเรียนรู้ขององค์การยูเนสโก รวมถึงเป็นการสร้างนิเวศการเรียนรู้ของเมือง อันจะนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต และสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้แก่สตรีในพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี สรุปผลการประเมินความพึงพอใจการจัดกิจกรรมวัน Pattani Lady Learning Event พบว่าผลการประเมินผลความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับ “มากที่สุด” ทุกข้อ ได้แก่ ประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมโดยภาพรวม ($\bar{X} = 4.65$) สถานที่จัดงาน ห้องประชุม และสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = 4.64$) การลงทะเบียนเข้าร่วมงาน ($\bar{X} = 4.62$) การบรรยายพิเศษหัวข้อ “การเลี้ยงบุตรด้วยกายและใจที่เป็นสุข” ($\bar{X} = 4.59$) การแสดงศิลปวัฒนธรรมของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลฯ ($\bar{X} = 4.58$) การบรรยายพิเศษหัวข้อ “การตลาดและการขายออนไลน์ผลิตภัณฑ์ชุมชน” ($\bar{X} = 4.58$) การประกวดนำเสนอเมนูอาหารพื้นถิ่นปัตตานีจากกล้วยหิน ($\bar{X} = 4.55$) การแสดงวัฒนธรรมท้องถิ่น “รำวงสลับคู่” ($\bar{X} = 4.55$) กิจกรรมเสวนาหัวข้อ “สตรีกับการขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้” ($\bar{X} = 4.53$) ระยะเวลาการจัดกิจกรรม ($\bar{X} = 4.53$) นิทรรศการแสดงผลงานโครงการวิจัย ($\bar{X} = 4.48$) และการจับรางวัลผู้ร่วมงาน ($\bar{X} = 4.39$) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการสร้างนิเวศการเรียนรู้ของเมืองปัตตานี

ผลการสำรวจภาวะผู้นำเมืองแห่งการเรียนรู้และนักจัดการการเรียนรู้ จากการศึกษาเอกสารและการลงพื้นที่เมืองแห่งการเรียนรู้ที่เป็น Best Practices เช่น เชียงราย เชียงใหม่ หาดใหญ่ และยะลา และทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก เช่น นายกเทศมนตรีเมืองปัตตานี กล่าวว่า “สตรีมุสลิมในปัตตานีไม่เพียงแต่รับผิดชอบงานบ้านเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการออกสังคมและการทำงานนอกบ้าน กลุ่มสตรีแสดงความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยได้รับการสนับสนุนจากผู้ชายในครอบครัวและชุมชน สัดส่วนของนักเรียนหญิงในระบบการศึกษาของเมืองปัตตานีสูงกว่านักเรียนชาย กิจกรรมต่าง ๆ ของเมืองก็พบว่ามีสตรีเข้าร่วมเป็นจำนวนมาก การเปลี่ยนแปลงนี้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงในระดับครอบครัวหรือชุมชนเท่านั้น แต่ยังขยายไปสู่ระดับการบริหารและการเมืองด้วย เราเห็นสตรีมุสลิมดำรงตำแหน่งสำคัญในหลายภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นการบริหารชุมชน หน่วยงานราชการ องค์กรต่าง ๆ รวมไปถึงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการยอมรับในภาวะผู้นำของสตรีที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ” ผู้นำสตรีพญ. เพชรดาว โต๊ะมีนา

กล่าวว่า “สตรีกลุ่มฐานรากในพื้นที่จังหวัดปัตตานีและจังหวัดใกล้เคียงในภาคใต้ มีลักษณะการทำงานและการดำเนินชีวิตที่เรียกว่า “พอมิพอกิน ไปเรื่อย ๆ สบาย ๆ” ซึ่งสะท้อนถึงวิถีชีวิตและทัศนคติที่มีต่อการทำงานและการดำรงชีพ จากความเชื่อว่าการทำงานหนักเกินไปหรือการแสวงหาความร่ำรวยไม่ใช่สิ่งที่จำเป็นหรือพึงปรารถนา แต่บริบทของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การส่งเสริมให้สตรีกลุ่มฐานรากมีวิสัยทัศน์ที่กว้างขึ้น และมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองและธุรกิจ อาจเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน อย่างไรก็ตาม สตรีกลุ่มฐานราก ยังขาดทักษะความเป็นผู้นำหลายเรื่อง ทั้ง ขาดความอดทน กล้าตัดสินใจ ขาดความรู้สึกรักพัฒนา ความรับผิดชอบ ความเป็นผู้ประกอบการ ขาดความรู้ด้านการตลาด” หัวหน้าคณะทำงานขับเคลื่อนกองทุนบาทสตรี กล่าวว่า “ภาวะผู้นำที่เป็นสตรีควรพัฒนา ได้แก่ มีวิสัยทัศน์ ทักษะการสื่อสาร จิตวิทยาในการสร้างความสัมพันธ์ บุคลิกภาพและการวางตัวที่เหมาะสม การบริหารทีม ทักษะอาชีพ ความรู้และความเข้าใจสังคม ทักษะภาษา ความกล้าตัดสินใจและสื่อสาร และทักษะการทำอาชีพในบ้านและการตลาด” และผู้บริหารอุทยานการเรียนรู้ TK Park ยะลา กล่าวว่า “อุทยานการเรียนรู้ยะลา ก่อตั้งขึ้นมาในรูปแบบของ “ห้องสมุดมีชีวิต” ที่มีหนังสือและสื่อครบครัน กิจกรรมส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ที่ “ต่อเนื่อง” “หลากหลาย” และ “โดนใจ” ส่งผลให้อุทยานการเรียนรู้ยะลาเป็นส่วนสำคัญของประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีค่าของเด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่ ที่จะมาร่วมขับเคลื่อนประเทศไทยให้ก้าวไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง โดยมีนายกเทศมนตรียะลา สนับสนุนแนวคิด “ยะลา Learning City” และจัดสรรงบประมาณพิเศษสร้างศูนย์การเรียนรู้ TK Park ใหม่”

ผลการออกแบบหลักสูตรการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มสตรีในเมืองปัตตานี

หลักสูตรที่ 1: ภาวะผู้นำสตรีเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

หลักสูตรนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้าอบรมสามารถเสริมสร้างทักษะความเป็นผู้นำในกลุ่มสตรีสร้างโอกาสให้สตรีมีบทบาทในธุรกิจและชุมชน ส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างสตรีในชุมชน พัฒนาทักษะทางธุรกิจและการตลาดให้กับสตรี และการสร้างเครือข่ายระหว่างสตรีในชุมชน

หัวข้อการเรียนรู้ ได้แก่ 1. การพัฒนาภาวะผู้นำ ประกอบด้วย 1.1 การเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ 1.2 การตัดสินใจและการแก้ปัญหาในฐานะผู้นำชุมชน 1.3 การสร้างแรงจูงใจและการสนับสนุนคนในชุมชน 2. ทักษะการตลาดและการพัฒนาธุรกิจ ประกอบด้วย 2.1 ความรู้ทางธุรกิจสำหรับกลุ่มสตรี 2.2 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและการส่งเสริมการขาย 2.3 การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจและการตลาดดิจิทัล 3. การสร้างเครือข่ายและการทำงานร่วมกัน ประกอบด้วย 3.1 การประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ 3.2 การพัฒนาความสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันระหว่างสตรี 3.3 การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายสตรีในท้องถิ่น

หลักสูตรที่ 2: การจัดการเรียนรู้และการสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน

หลักสูตรนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้าอบรมสามารถพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสตรีที่ทำงานฝีมือ สร้างนวัตกรรมและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในชุมชน และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาทักษะอาชีพ เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปใช้พัฒนาชุมชนและสร้างเศรษฐกิจที่ยั่งยืน

หัวข้อการเรียนรู้ ได้แก่ 1. การเป็นผู้จัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 1.1 การสอนและการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้อื่น 1.2 การปรับตัวและการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามบริบทท้องถิ่น 1.3 การสร้างสรรค์กิจกรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน 2. นวัตกรรมและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย 2.1 การพัฒนาผลิตภัณฑ์งานฝีมือที่มีเอกลักษณ์ 2.2 การใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นและการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ 2.3 การพัฒนากระบวนการผลิตที่ยั่งยืน 3. การบริหารและการพัฒนาทรัพยากรชุมชน ประกอบด้วย 3.1 การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด 3.2 การพัฒนาทักษะอาชีพให้กับสมาชิกในชุมชน 3.3 การบริหารจัดการและการวางแผนโครงการพัฒนาชุมชน

คณะวิจัยได้จัดกิจกรรมอบรมการสร้างภาวะผู้นำสตรี และการเป็นนักจัดการเรียนรู้ จังหวัดปัตตานี วันที่ 23 – 26 มกราคม พ.ศ. 2568 ณ โรงแรมปาร์คอนทาวน์ปัตตานี จังหวัดปัตตานี โดยมีชุมชนร่วมอบรมจาก 26 ชุมชนในเทศบาลเมือง และจัดทำสื่อการเรียนรู้ออนไลน์เพื่อต่อยอดการศึกษาให้กับสตรีต่อไป 2 หลักสูตร คือ หลักสูตรการสร้างภาวะผู้นำสตรี ประกอบด้วย 4 โมดูล คือ การพัฒนาภาวะผู้นำ ทักษะการตลาด และการพัฒนาธุรกิจ การสร้างเครือข่าย และการทำงานเป็นทีม หลักสูตรการเป็นนักจัดการการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 โมดูล คือ การเป็นนักจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ นวัตกรรมและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การบริหารและการพัฒนาทรัพยากรชุมชน และการเรียนรู้ผู้ใหญ่

จากการดำเนินโครงการฝึกอบรมภาวะผู้นำสตรีและการเป็นนักจัดการการเรียนรู้ในจังหวัดปัตตานี พบว่า ผู้เข้าอบรมมีพัฒนาการที่ชัดเจนทั้งในด้านความเป็นผู้นำและความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ต่อไปยังชุมชนของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ ผลการดำเนินงานสอดคล้องกับกรอบแนวคิดการพัฒนาภาวะผู้นำสตรีในบริบทของเมืองแห่งการเรียนรู้ ตลอดจนแนวคิดการเป็นนักจัดการเรียนรู้ที่สามารถออกแบบกิจกรรม ติดตามผล และใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ในพื้นที่ ผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่ได้แสดงให้เห็นถึงความมั่นใจในการแสดงออกในที่สาธารณะ ความสามารถในการริเริ่มกิจกรรม และการประสานงานกับกลุ่มอื่น ๆ ในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้หญิงจำนวนมากเริ่มเปลี่ยนบทบาทจาก “ผู้เข้าร่วม” ไปสู่ “ผู้จัดกิจกรรม” นอกจากนี้ ผู้เข้าอบรมจำนวนมากสามารถนำแผนกิจกรรมที่เรียนรู้ในหลักสูตรไปปฏิบัติจริงในพื้นที่ของตน โดยมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย

อภิปรายผล (Discussion)

จากผลการศึกษาสามารถอภิปรายผลในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. การขับเคลื่อนเทศบาลเมืองปัตตานีให้เป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ซึ่งจะไปตามองค์ประกอบสำคัญที่จะนำไปสู่การเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ของยูเนสโก (UNESCO Institute for Lifelong Learning-UIL, 2015) (1) การส่งเสริมการเรียนรู้ตั้งแต่พื้นฐานจนถึงอุดมศึกษา จังหวัดปัตตานี มุ่งเน้นการขยายโอกาสการเข้าถึงการศึกษาตั้งแต่ระดับก่อนปฐมวัยไปจนถึงระดับอุดมศึกษา และมีการจัดการศึกษา 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (National Education Act (B.E. 2542), 1999) โดยการศึกษา

ขั้นพื้นฐานจนถึงระดับอุดมศึกษาเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ อีกทั้ง การส่งเสริมการเรียนรู้ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาได้ทุกระดับชั้น สอดคล้องกับการศึกษาของ Prajuablap (2022) กล่าวว่า การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการส่งเสริมการศึกษาให้กับประชากรทุกคนโดยไม่จำกัดความแตกต่างทางเพศ อายุ อาชีพ รายได้ สถานะทางสังคม ไม่ว่าจะอาศัยอยู่ในเมือง ชุมชนในพื้นที่ห่างไกล ต่างก็มีสิทธิที่จะได้รับการส่งเสริมการเรียนรู้ในทุกระดับชั้นตั้งแต่ขั้นพื้นฐานจนถึงอุดมศึกษา

นอกจากนี้ (2) การส่งเสริมการเรียนรู้ในครอบครัวและชุมชน เทศบาลเมืองปัตตานีมีการสร้างแหล่งเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ตลอดจนส่งเสริมให้ประชาชนจัดการเรียนรู้ในครอบครัวหรือชุมชน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการเรียนรู้ในครอบครัวและชุมชนเป็นหัวใจสำคัญของเมืองแห่งการเรียนรู้ โดยมีจุดเริ่มต้นจากครอบครัวและชุมชน ดังนั้น การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยพัฒนาทักษะและส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชน สอดคล้องกับแนวคิดของ Vygotsky (1978) ซึ่งเห็นว่าเมืองแห่งการเรียนรู้จะเน้นการสร้างแหล่งเรียนรู้ที่เกิดจากครอบครัวหรือชุมชน โดยมีการใช้วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ชุมชนเป็นฐานในการส่งเสริมการเรียนรู้ และเป็นไปในทำนองเดียวกับการศึกษาของ Butsarakul (2023) ที่อธิบายถึงการจัดการเรียนรู้ของชุมชนและครอบครัวเป็นการจัดการศึกษาตลอดชีวิต โดยการใช้ทรัพยากรในชุมชน เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติในครอบครัวและชุมชน เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้ถึงวิถีชีวิตในชุมชน สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้

(3) ในประเด็นของการอำนวยความสะดวกให้มีการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพในสถานที่ทำงาน ให้แก่พนักงานทุกคน โดยเทศบาลเมืองปัตตานีมีการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ แรงงานในระบบ และแรงงานนอกระบบ สะท้อนให้เห็นถึงการส่งเสริมความเสมอภาคทางการศึกษา ที่เปิดโอกาสให้พนักงานทุกคนไม่ว่าจะเป็นแรงงานในระบบหรือแรงงานนอกระบบสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพเพื่อพัฒนาทักษะและการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพได้ อีกทั้ง ผู้วิจัยเห็นว่า การเรียนรู้ในสถานที่ทำงานก็เป็นส่วนสำคัญของการส่งเสริมเมืองแห่งการเรียนรู้ สอดคล้องกับ Schön (1983 cited in Visser, 2010) ได้นำเสนอแนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Reflective Practice) ที่ได้อธิบายว่าการทำงานสามารถเป็นกระบวนการเรียนรู้ได้หากมีระบบหรือหน่วยงานที่สนับสนุนการพัฒนาทักษะ ความรู้ของพนักงานทุกระดับ

(4) ส่วนการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเกี่ยวกับเรียนรู้ที่ทันสมัย เพื่อเพิ่มโอกาสการเรียนรู้ ทั้งนี้ แม้ว่าเทศบาลเมืองปัตตานีจะมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษามากเท่าที่ควร แต่ยังมีพัฒนา TK Park ให้เป็นศูนย์เรียนรู้ที่เน้นการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการเริ่มต้นที่ดีในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มโอกาสการเรียนรู้ให้กับประชาชน โดยผู้วิจัยเห็นว่าหากมีการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย และเข้าถึงได้ง่าย เช่น การส่งเสริมการเรียนรู้จากโทรศัพท์มือถือ (Mobile Learning) จะเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการเรียนรู้ของประชาชนในพื้นที่ห่างไกล สอดคล้องกับการศึกษาของ Selwyn (2021) ที่ระบุว่า การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการเรียนรู้ เช่น Mobile Learning, E-learning, AI-based Learning, และ Digital Literacy มีบทบาทสำคัญในการขยายโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ให้เข้าถึงได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐาน

2. กลไกความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนเทศบาลเมืองปัตตานีสู่เมืองแห่งการเรียนรู้ พบว่า เทศบาลเมืองปัตตานีได้จัดตั้งคณะทำงานเมืองแห่งการเรียนรู้ ตามประกาศเทศบาลเมืองปัตตานี ซึ่งเป็นไปตามแนวทางขององค์การยูเนสโก (UNESCO Institute for Lifelong Learning, 2015) ที่กำหนดให้เมืองแห่งการเรียนรู้ต้องมีโครงสร้างการบริหารและการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ อย่างเป็นระบบ อีกทั้งได้จัดพิธีลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (Memorandum of Agreement: MOA) ระหว่างเทศบาลเมืองปัตตานีกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนให้พื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี เข้าสู่การเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ (Learning City) ของยูเนสโก ซึ่งถือเป็นขั้นตอนสำคัญในการขับเคลื่อนเทศบาลเมืองปัตตานีสู่เมืองแห่งการเรียนรู้ เนื่องจากการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายต่างๆ จะช่วยสร้างความเข้มแข็งสู่การเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ สอดคล้องกับ Chulasap (2021) ได้พัฒนาระบบและกลไกความร่วมมือระหว่างเทศบาลนครหาดใหญ่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งสถาบันการศึกษา องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชนท้องถิ่น เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนการเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ โดยการขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้จะต้องเกิดจากความร่วมมือและความต้องการของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะความต้องการของประชาชนในพื้นที่

ความพึงพอใจต่อการจัดงานมหกรรม Pattani Lady Learning Event “เสริมสร้างพลังสตรี สู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างสร้างสรรค์” โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับ Pattaranukrom et al. (2023) ได้ประเมินผลการจัดโครงการพัฒนาทักษะอาชีพแก่สตรีและครอบครัวสู่ความยั่งยืนของสตรีและครอบครัว พบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจต่อการจัดโครงการอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพสตรี เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต กระตุ้นให้สตรีเกิดความคิดสร้างสรรค์ เกิดการพัฒนาทักษะ ความรู้ และศักยภาพของตนเอง ตลอดจนช่วยเสริมสร้างพลังสตรี และผลักดันให้สตรีมีบทบาทในการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจมากขึ้น สอดคล้องกับ Dammee (2014) ที่อธิบายถึงการศึกษาตลอดชีวิตว่าเป็นการจัดกระบวนการทางการศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมุ่งพัฒนาบุคคลให้สามารถพัฒนาตนเอง และปรับตัวเองให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม การเมือง และเศรษฐกิจของโลก

3. การสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ของเทศบาลเมืองปัตตานี ประกอบด้วย องค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ นักจัดการการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ พื้นที่สำหรับการเรียนรู้ และเทคโนโลยี ซึ่งเป็นไปตามระบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้รอบตัวผู้เรียนที่เน้นพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ และการนำเทคโนโลยีมาใช้นับสนับสนุนการเรียนรู้ที่เอื้อให้ผู้เรียนมีโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Office of the Education Council, Ministry of Education, 2022; Neittaanmaki et al., 2016) นอกจากนี้ ผลการออกแบบหลักสูตรการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มสตรีในเทศบาลเมืองปัตตานี ประกอบด้วย 2 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรภาวะผู้นำสตรีเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และหลักสูตรการจัดการเรียนรู้และการสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน โดยผู้วิจัยเห็นว่าการออกแบบหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มสตรีในเทศบาลเมืองปัตตานี โดยเน้นภาวะผู้นำและการสร้างนวัตกรรม เป็นการ

เสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ หลักสูตรเหล่านี้ไม่เพียงแต่พัฒนาศักยภาพของสตรี แต่ยังส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม หลักสูตรแรก มุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถด้านภาวะผู้นำของผู้หญิง โดยเน้นการสร้างทักษะในการสื่อสาร การตัดสินใจ การริเริ่มโครงการเพื่อชุมชน รวมถึงการเข้าใจบทบาทของตนในเชิงเศรษฐกิจและสังคม อันเป็นการเตรียมความพร้อมให้สตรีสามารถมีบทบาทนำในการจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการรวมกลุ่มอาชีพ การเป็นผู้นำความคิด หรือการมีส่วนร่วมในนโยบายท้องถิ่น ส่วนหลักสูตรที่สอง คือ “การจัดการเรียนรู้และการสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน” เป็นหลักสูตรที่มุ่งเสริมให้สตรีมีทักษะในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีหรือสื่อดิจิทัลเพื่อการสื่อสาร ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในโลกยุคใหม่ โดยเฉพาะในบริบทของการเรียนรู้ในชุมชนชายแดนใต้ที่หลากหลายทางวัฒนธรรม ผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์ในการทดลองออกแบบกิจกรรม และนำไปใช้จริงในพื้นที่ของตนเอง ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนผ่านจาก “ผู้เรียน” เป็น “นักจัดการเรียนรู้” ได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับการศึกษาของ Saekuo (2022) ที่อธิบายว่าการพัฒนาศักยภาพสตรีให้มีความรู้ ทักษะ จะเพิ่มบทบาทและความเข้มแข็งของสตรี ซึ่งนอกจากจะเกิดประโยชน์ต่อสตรีแล้ว ยังมีส่วนช่วยส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้การวิจัย (Body of knowledge)

องค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย พบว่า เมืองแห่งการเรียนรู้ต้องมีการพัฒนาคนที่เกิดจากความร่วมมือของภาครัฐ ภาคท้องถิ่น ภาคชุมชน ภาคเอกชน และภาคการศึกษา กลไกการสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้ของยูเนสโกสามารถนำไปปรับใช้กับบริบทของปัตตานี โดยพบว่า การวางแผน การส่งเสริมกิจกรรม การมีส่วนร่วม การระดมทุนจากเครือข่ายเพื่อการพัฒนา การสนับสนุนงานมหกรรมและการจัดกิจกรรม และการเข้าถึงพื้นที่เรียนรู้ร่วมกัน มีความสำคัญในการเป็นกลไกในการขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้ตามลำดับ อีกทั้งเครือข่ายสตรีในปัตตานีซึ่งเป็นจังหวัดชายแดนภาคใต้มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองและเป็นผู้ริเริ่มยังขาดโอกาสและการมีส่วนร่วมในสังคมที่ผู้ชายยังเป็นผู้ริเริ่มในครอบครัวและเป็นผู้บริหารการเมือง ดังนั้นการให้สิทธิอำนาจแก่สตรีในการบริหารครอบครัว ชุมชน และสังคมจึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อการบรรลุความเท่าเทียมระหว่างเพศและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สตรี

ข้อเสนอแนะจากการนำผลไปใช้

1. ข้อเสนอแนะในการพัฒนาองค์ประกอบสำคัญที่จะนำไปสู่การเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ ได้แก่

- 1) การส่งเสริมการเรียนรู้ตั้งแต่พื้นฐานจนถึงอุดมศึกษา เทศบาลเมืองปัตตานีควรมุ่งเน้นการขยายโอกาสเข้าถึงการศึกษาในระดับประถมศึกษาถึงระดับอุดมศึกษา ขยายโอกาสการเข้าถึงและมีส่วนร่วมสำหรับการศึกษานอกโรงเรียนทั้งสตรีและบุรุษ และการอบรมสายอาชีพ โดยประสานงานกับสถาบันการศึกษาในพื้นที่ที่มีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนที่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้

2) การส่งเสริมการเรียนรู้ในครอบครัวและชุมชน เทศบาลเมืองปัตตานีควรสร้างแหล่งเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ด้วยการปรับแต่งแปลงโฉมอาคาร TK Park Pattani ให้มีการจัดกระบวนการเรียนรู้สำหรับประชาชนทุกเพศ ทุกวัย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเตรียมทรัพยากรสำหรับการเรียนรู้ในครอบครัวหรือชุมชน รวมถึงกระตุ้นให้ประชาชนมีการจัดการเรียนรู้ในครอบครัวหรือชุมชนของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนในเขตเทศบาลเมืองปัตตานี

3) การอำนวยความสะดวกให้มีการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในสถานที่ทำงาน สำนักงานแรงงานจังหวัดและเทศบาลเมืองปัตตานีควรพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานทั้งในระบบและนอกระบบให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและบริบทของพื้นที่ ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในที่ทำงาน ให้พนักงานทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสการเรียนรู้

4) การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่ทันสมัย เทศบาลเมืองปัตตานีควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มีการฝึกอบรมครูและนักวิชาการศึกษาเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มโอกาสการเรียนรู้ การเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงเครื่องมือด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของประชาชน

2. ข้อเสนอแนะในการพัฒนากลไกการสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้ ได้แก่

1) การวางแผนและการติดตามผลการดำเนินงาน เทศบาลเมืองปัตตานีควรวางแผนและดำเนินการตามแผนพัฒนาจังหวัดปัตตานีสู่การเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ พ.ศ. 2568-2572 และควรมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของคณะทำงานเมืองแห่งการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ด้วยการกำหนดวาระการประชุมอย่างเป็นทางการ มีการจัดประชุมอย่างสม่ำเสมอตามวาระการประชุมที่กำหนดไว้

2) การส่งเสริมกิจกรรมการมีส่วนร่วม เทศบาลเมืองปัตตานีควรเป็นแกนนำในการเชิญเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ร่วมทำบ้านที่ก้อตกลางๆ มาร่วมกันประชุมระดมความคิดอย่างสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาเมืองปัตตานีให้เป็นเมืองแห่งการเรียนรู้เพิ่มขึ้นตามลำดับ

3) การเข้าถึงพื้นที่เรียนรู้ร่วมกัน เทศบาลเมืองปัตตานีควรจัดพื้นที่การเรียนรู้ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้อย่างเท่าเทียม ดูแลพื้นที่ชุมชนแห่งการเรียนรู้ และจัดหาทรัพยากรสำหรับการเรียนรู้ที่เหมาะสม

4) การระดมทุนจากเครือข่ายเพื่อการพัฒนา ภาครัฐเครือข่ายที่ร่วมทำบ้านที่ก้อตกลางๆ ควรร่วมกันระดมทุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศในการให้ความช่วยเหลือทั้งในรูปของเงินทุนหรือความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางเพื่อการพัฒนาเมืองปัตตานีให้เป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ขยายขอบเขตการวิจัยไปยังอำเภออื่น ๆ ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี เพื่อวิเคราะห์ความเหมือนหรือความต่างในเชิงบริบทวัฒนธรรม และกลไกการสนับสนุนในการเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ในพื้นที่ปัตตานีได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

2. ศึกษาแนวทางการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ที่สำเร็จและยั่งยืน เช่น เทศบาลนครยะลา โดยเน้นการศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จ ผู้นำที่ก่อให้เกิดความสำเร็จ และปัญหาอุปสรรคของความสำเร็จ

กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement)

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ที่ให้ทุนอุดหนุนการวิจัย

References

- Abdelaal, A. (2020). Empowering Women Through Cyber Security. *AMCIS 2020 TREOs*, 76.
Retrieved from https://aisel.aisnet.org/treos_amcis2020/76
- Aimsam-ang, C. (2002). *Encyclopedia of Education* (Vol. 27, pp. 21-25). Faculty of Education, Srinakharinwirot University, [In Thai].
- Auttarat, S. & Suwanarat, S. (2024). Sustainable Dynamic Urban Development in the Learning City of Chiang Mai. *The International Journal of Social Sustainability in Economic, Social, and Cultural Context*, 20(1), 1-18. <http://doi.org/10.18848/2325-1115/CGP/v20i01/1-18>
- Bangkokbiznews. (2022, March 8). *International Women's Day: "I don't want to be just an ornamental plant" – Voices of women from southern border provinces*. Bangkokbiznews. Retrieved from <https://www.bangkokbiznews.com/social/992332>
- Butsarakul, T. (2023). Community lifelong learning management to create a learning community. *Journal of Management and Local Innovation*. 5(7), 448-463. [In Thai].
- Center for Sustainable Development Goals Research and Support. (2022). *Basic Information about SDGs*. Bangkok: Thammasat University.
- Chitchanawanit, K. (2019). *Learning Management*. Bangkok: Chulalongkorn University. [In Thai].
- Chulasap, N. (2021). *Research and Development of Hatyai Municipality Towards Learning City. (Final Report)*. The Fund for Promotion of Science, Research and Innovation (TSRI) and Program Management Unit for Area-Based Development (PMU-A).
- Dammee, D. (2014). Long life education: Development of a learning society Thailand. *Mahidol R2R e-Journal*, 1(2), 12-30. [In Thai].
- Daoh, R., Jamjuree, S., Darah, K., Junara, R., & Guno, N. (2023). *Muslim Women in Public Space: Reflections, Experiences and Hopes in the Southern Border Provinces*. Pattani: Civil Society Women's Network for Peace in the Southern Border Provinces. [In Thai].

- Eudy, R. (2018). *What is a learning ecosystem? And how does it support corporate strategy*. Retrieved from <https://hsi.com/blog/what-is-a-learning-ecosystem-and-how-does-it-support-corporate-strategy>.
- Nastasi, B. K., & Schensul, S. L. (2005). Contributions of qualitative research to the validity of intervention research. *Journal of School Psychology, 43*(3), 177–195.
<http://doi.org/10.1016/j.jsp.2005.04.003>
- National Economic and Social Development Council. (2023). *Human Achievement Index*. Retrieved from https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=Social_HAI
- National Education Act, B.E. 2542. (1999, August 14). *Royal Thai Government Gazette, 116*(74A), 1-23.
- Neittaanmaki, P., Galeieva, E., & Ogbechie, A. (2016). *The Components of a Digital Age Learning Ecosystem*. Jyväskylä: Learning Platforms.
- Office of the Education Council. (2021). *Report on the Study of the Learning Environment in Thailand*. Bangkok: Office of the Education Council.
- Office of the Education Council. (2022). *Report on the Study of the Learning Ecosystem Model that Supports the Development of the Potential of Thai people 4.0*. Bangkok: Office of the Education.
- Office of the Education Council, Ministry of Education. (2022). *A Model of learning ecosystem arrangement to enhance the potential of Thai people 4.0. Research report*. Bangkok: Thailand Science Research and Innovation.
- Pattani Provincial Office. (2023). *Pattani Development Plan 2566-2570*. Retrieved from http://www.pattani.go.th/files/com_news_devpro/2022-10_427056f494dc883.pdf
- Pattaranukrom, P., Senanuch, P., & Sombat, L. (2023). The capacity development evaluation of women occupational groups of women and family development learning center. *Journal of Social Work and Social Administration, 31*(2), 122-149. Retrieved from <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/swjournal/article/view/265166>
- Petchraporn, K. (2020). *Learning Management Science*. Bangkok: Faculty of Education, Suan Sunandha Rajabhat University. [In Thai].
- Prajuablap, M. (2020). Lifelong Learning Policy in Thailand. *Journal of Local Management and Development Pibulsongkram Rajabhat University, 2*(1), 68-82. [In Thai].
- Prince of Songkhla University, Pattani Campus. (2024). *Poverty Situation in Three southern provinces 2022-2024*. Retrieved from <https://pmua.or.th/17769/?utm>. [In Thai].

- Saekuo, S. (2022). Role of women in peace development in the southernmost provinces of Thailand. *Journal of Rangsit Graduate Studies in Business and Social Sciences*, 8(1), 141-158. [In Thai].
- Selwyn, N. (2021). *Education and Technology: Key Issues and Debates*. London: Bloomsbury Publishing.
- Serisakul, N. & Ovatvoravarunyou, T. (2022). An analysis of social networks for driving bangkok's learning city concept a case study of Kadeejeen-Khlongsan neighborhood. *King Prajadhipok's Institute Journal*, 20(2), 45-67. [In Thai].
- Sinthuwongsanont, M., Boonkongsaen, N., & Wangtomklang, K. (2023). Education and the sustainable development goals (SDGS). *Journal of Mani Chettha Ram Wat Chommani* 6(5), 527-544. [In Thai].
- Thummaphan P., Chotitham S., & Sripa K. (2022). Learning City: A framework to promote lifelong learning. *Journal of Learning Sciences and Education*, 1(1), 59-84. [In Thai].
- UNESCO Institute for Lifelong Learning. (2015). *Guidelines for Building Learning Cities*. Hamburg: UIL.
- UNESCO Institute for Lifelong Learning. (2015). *UNESCO Global Network of Learning Cities: Guiding Documents*. Retrieved from <https://uil.unesco.org/fileadmin/keydocuments/LifelongLearning/learning-cities/en-unesco-global-network-of-learning-cities-guiding-documents.pdf>
- UNESCO Institute for Lifelong Learning. (2016). *Education 2030: Incheon Declaration and Framework for Action for the implementation of Sustainable Development Goal 4*. [PDF] Paris: UNESCO. Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000245656>
- United Nations Thailand. (2022). *United Nations Sustainable Development Cooperation Framework, Thailand 2022-2026*. Retrieved from <https://thailand.un.org/th/166885>
- Visser, W. (2010). Schön: Design as a reflective practice. *Collection*, (2), 21-25. Retrieved from <https://hal.science/inria->
- Vygotsky, L., Cole, M. (1978). *Mind in Society: Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge: Harvard University Press.